

[Firma]
Att: [Navn]
[Adresse]
[Postnummer] [By]

Vår ref.:
[Navn]

Deres ref.:
[Navn]

Dato:
22. april 2024

Teknas innspill til Meld. St. 20 (2023-2024) Opptak til høgare utdanning

Tekna – Teknisk-naturvitenskapelig forening er den største masterforeningen i Norge, og den største fagforeningen i Akademikerne med over 107 000 medlemmer. Våre medlemmer har mastergrad eller mer fra tekniske og naturvitenskapelige fagområder. Vi har nærmere 800 realfagslektorer i videregående skole organisert hos oss.

Tekna viser til vårt høringsinnspill til opptaksutvalgets rapport.¹

Tekna mener at søkere i størst mulig grad skal kvalifisere seg gjennom videregående opplæring. Det er viktig å understreke at verdien av valg og innsats på videregående er tellende for videre utdanning.

Realfagspoeng

Tekna er svært opptatt av at vi må jobbe for at flere rekrutteres inn til realfaglige studier. Norge er, i likhet med alle andre land, helt avhengig av å mobilisere flere til å velge realfaglige studier. Dette understøttes av en rekke ulike og uavhengig rapporter, og tydelige politiske styringssignaler, hvor behovet for at flere velger utdanning innen tekniske og naturvitenskapelige områder er presisert.

Realfagene har ikke betydning kun for rekruttering til tekniske og naturvitenskapelige studer. En rekke andre studier fordrer realfaglig innsikt og kompetanse, og ikke minst er det ønskelig å heve den generelle realfagskompetansen i befolkningen. Det er derfor et felles ønske om å styrke realfagskompetansen og vår tilgang på relevant arbeidskraft med slik

1

<https://www.tekna.no/globalassets/filer/politikkdokumenter/horingsdokumenter/2023/20230309-tekna-innspill-til-nou-2022-17-veier-inn---ny-modell-for-opptak-til-universitet-og-hoyskoler.pdf>

kompetanse. Med dette som bakteppe mener vi at ingen av insentivene som bidrar til økt rekruttering må svekkes – herunder realfagspoengene.

Utdanningsdirektoratet viser at 13 prosent av elevene i studieforberedende programmer velger å fordype seg i matematikk for realfag, mens 7 prosent fordypes seg i fysikk. Det er ikke tilstrekkelig for å fylle plassene i de realfaglige utdanningene ved universiteter og høyskoler. I 2022 var det 7 250 studieplasser i Norge som krevde at søkerne hadde full fordypning i matematikk for realfag, mens det bare er omlag 6 200 elever som tar dette faget.

Tekna er glad for at tilleggspoengene for realfag ikke fjernes. For at vi skal ha kompetansen som trengs for å løse de store utfordringene som vi står overfor, det være seg gjennomføringen av de grønne skiftet, å styrke vår nasjonale beredskap eller skape effektive og bærekraftige løsninger i helsesektoren og andre samfunnskritiske områder, trenger vi at langt flere unge velger realfag. Tekna mener derfor at det er et nødvendig virkemiddel å beholde 4 tilleggspoeng for fordypning i realfag, gitt de utfordringene som vi har med lav rekruttering til disse fagene.

Poengene har flere funksjoner:

Poengene skal stimulere til at elever som har særlige forutsetninger til å velge krevende fag, velger realfag; altså kunnskap som arbeidslivet og samfunnet i dag mangler. Skal vi oppnå ønsket effekt, er det derfor viktig at poengene oppleves som og forblir en reell kompensasjon for å velge de mest krevende fagkombinasjonene, sett i forhold til fagenes nivå og omfang, sammenlignet med å velge andre fagvalg og fagkombinasjoner. Uten tilleggspoeng vil ikke matematikk, kjemi og fysikk bli prioritert på skolene og rekrutteringen til disse fagene risikerer å bli enda svakere enn i dag. Det foreligger ingen forslag i Stortingsmeldingen til hvordan poengene skal tildeles, men Stortinget må være klar over at ved å kun tildele maks 2 poenger, så kan dette miste en viktig ønsket effekt ved å ha realfagspoeng.

Matematikk er i en særstilling blant realfagene, som det eneste faget på videregående skole hvor elevene selv velger nivå i et obligatorisk fag. Både i Vg1 og Vg2 kan elevene på studiespesialisering velge vanskeligere og mer omfattende varianter av minstekravet «praktisk matematikk» (1P/2P). I Vg2 gir den mer omfattende matematikken i dag tilleggspoeng. Fjernes insentivene for å hente poeng ved fordypning, fjernes også gulroten for at elever velger noe annet enn den enkleste matematikken det første året.

Ved svekket rekruttering til fordypning i realfag, vil vi se at stadig flere videregående skoler avviker sitt tilbud, og viktige realfaglæremiljøer vil stå i fare for å smuldre opp. I siste instans vil et dårligere utdanningstilbud være uheldig for rekrutteringen til realfagene, og så vil dette kunne forsterkes i en nedadgående spiral. Vi ser i dag at fylker, for eksempel Finnmark, allerede har begrensede muligheter på mange skole til å velge fordypning. Tekna er også gjort kjent med at færre søkere til realfagene medfører effektiviseringstiltak ved

skolene, for eksempel på Østlandet, ved at antall klasser reduseres, at de resterende klassene blir overfylte og at lærerressurser blir overtallig. Vi vet også at en del skoler har måttet legge ned forskerlinjene sine, som påvirker bemanningssituasjonen for teknologi- og forskningslærere.

Det kan nevnes at det ser ut til å bidra til høyere motivasjon for å legge ned stor innsats ved senere studier og økt gjennomføringsgrad når man har valgt fordypning på videregående.

Tilleggs poeng gir derfor bedre rekruttering til realfagene, og det er et viktig insentiv for at elever velger de tunge realfagene i like stor grad som de gjør i dag. Vi er redd rekruttering til realfag vil svikte uten tilleggs poeng, og disse bør økes heller enn reduseres, nettopp for å kunne ha et høyt nivå i disse fagene.

Vi ser en svekket rekruttering til læreryrket og spesielt til realfagslæreryrket. Å svekke statusen til realfagene, vil bidra til at gode lærekrefter velger å bruke sin kompetanse andre steder enn i skolen. Det er svært uheldig.

Regjeringen varsler at de vil sette i gang en evaluering av realfags poengene. Det kan være en god idé, men da bør man beholde de 4 poengene til denne evalueringen er gjennomført og det fattes beslutning om eventuelt å redusere disse.

Tekna ønsker at Stortinget ber regjeringen om å komme tilbake til Stortinget med ny sak om tilleggs poeng for realfag, etter at evalueringen av effekten av poengene er gjort. I påvente av en slik evaluering, ber Tekna Stortinget om å avvise regjeringens forslag om å redusere tilleggs poengene for realfag fra 4 til 2 poeng. Å beholde tilleggs poengene har en viktig funksjon for å rekruttere flere unge til å velge realfag, og gitt arbeidslivets og samfunnets behov for slik kompetanse, må vi ha mer kompetanse om effektene av å redusere poengene før en slik endring eventuelt iverksettes.

Tre karakterer i norsk

Tekna mener at sammensetning av karakterer burde vært grundigere vurdert. For eksempel er det mange norskkarakterer og få karakterer i matematikk. Tekna mener det er uheldig at norsk, med tre karakterer, skal telle mer enn matematikk, med én karakter, ved opptak på høyere realfaglige studier.

Tekna mener det er riktig å fjerne en rekke tilleggs poeng. Vi ser likevel at det bør vurderes om det bør kunne gis tilleggs poeng for studier på høyere nivå som er direkte relevant for studiet det søkes til.

Tekna ber Stortinget om å be regjeringen vurdere å samle norskkarakteren til én karakter.

Tekna ber Stortinget om å be regjeringen gjøre en vurdering av innføring av tilleggs poeng for studier på høyere nivå som er direkte relevant for studiet det søkes til.

Kvotepå førstegangsvitnemålet

Tekna viser til regjeringens forslag om å ta sikte på å gjøre kvoten på førstegangsvitnemålet større.

Tekna støtter utvalgets forslag om at andelen som kommer inn på ordinær kvote settes til 80 prosent.

Tekna ber Stortinget be regjeringen om å igangsette arbeidet med en utvidelse av kvoten på førstegangsvitnemålet.

Rekruttering til realfag

Tekna viser til regjeringens forslag om å sette i gang en bredere utredning av alternative virkemidler for rekruttering til teknologi- og realfag der samfunnet har størst kompetansebehov.

Tekna har i lenger tid foreslått å igangsette arbeidet med en gjennomgående realfagssatsning gjennom hele utdanningsløpet. Dette knyttes til kompetansebehovsutvalgets foreliggende rapporter, samt en rekke rapporter fra ulike bransjer og sektorer med definerte behov for økt realfagskompetanse i samfunnet.

Tekna mener det ikke er tilstrekkelig å sette inn tiltak på videregående nivå. Det må opp en større underskog av elever med interesse for fagene. Det er særlig viktig å mobilisere tiltak som viser de muligheter fagene gir i arbeidslivet på et tidlig tidspunkt i skoleløpet.

Tekna ber Stortinget be regjeringen sikre at det blir et løft for realfagene gjennom hele skoleløpet, og vi ønsker en gjennomgående realfagssatsning.

Tekna ønsker komiteen lykke til med det videre arbeidet i behandlingen av en viktig stortingsmelding.